

Binnen de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties heeft een aantal fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 5 december 2025 inzake Kabinetsreactie op het rapport «Gerichte Groei» van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen Caribisch Nederland 2050 (Kamerstuk 36 800 IV, nr. 28).

De voorzitter van de commissie,
Mutluer

De griffier van de commissie,
Hessing-Puts

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

II Reactie van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de kabinetsreactie op het rapport van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen Caribisch Nederland 2050 (hierna: de Staatscommissie). Hierover hebben zij nog enkele vragen.

Bonaire

Wie voert binnen het Koninkrijk de regie over het integrale demografische beleid voor Bonaire en hoe wordt die regierol in de praktijk ingevuld wanneer beleid van verschillende ministeries samenkomt? Welk ministerie voert de regie als belangen van BZK, VWS, OCW, EZ en AenM botsen?

Op welke punten loopt het huidige migratie- en toelatingsbeleid aantoonbaar vooruit op wat Bonaire in huisvesting, zorg en onderwijs kan dragen en welke ruimte ziet het kabinet om dit beleid hier beter op te laten aansluiten?

Kleinschaligheid heeft aantoonbare gevolgen voor uitvoerbaarheid en capaciteit op Bonaire. Hoe wordt hiermee in Rijksbeleid expliciet rekening gehouden en wie is eindverantwoordelijk wanneer deze uitvoeringsgrenzen in de praktijk worden bereikt?

Sint Eustatius

Hoe wordt op Sint-Eustatius concreet bepaald welke vormen van migratie bijdragen aan economische diversificatie en welke juist extra druk zetten op voorzieningen, gezien de beperkte schaal van het eiland?

Welke lessen uit de Regio Deal Sint Eustatius gebruikt het kabinet om investeringen in zorg, bereikbaarheid en andere publieke voorzieningen structureel te laten doorwerken in de ontwikkeling van het eiland richting 2050?

Welke randvoorwaarden zijn volgens het kabinet essentieel om digitale voorzieningen zoals e-zorg en online onderwijs op Sint Eustatius daadwerkelijk te laten functioneren als aanvulling op fysieke voorzieningen en waar liggen daarbij de uitvoeringsgrenzen van een eiland van deze omvang?

Saba

Saba geeft aan meer regie te willen over het migratie- en vestigingsbeleid, terwijl de uitvoeringscapaciteit beperkt is. Hoe ziet het kabinet de rolverdeling tussen Saba en het Rijk om migratie beter te laten aansluiten op de economische strategie en draagkracht van het eiland?

Saba staat voor samenhangende keuzes op het gebied van ecotoerisme, wonen en klimaatadaptatie, binnen een zeer beperkte ruimtelijke en ecologische context. Hoe ondersteunt het kabinet het eiland bij het prioriteren en afwegen van deze opgaven, zodat ontwikkeling en draagkracht in balans blijven?

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de kabinetsreactie op het rapport van de Staatscommissie. Zij onderschrijven de noodzaak om ook na 2050 een duurzame leefomgeving te houden op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Deze leden lezen dat de Staatscommissie en bestuurders op de eilanden aangeven dat in de toekomst de leefomgeving onder druk komt te staan. Migratie, arbeidstekort, woningtekort en een toenemende druk op het zorgsysteem zorgen ervoor dat de bevolkingsgroei op de eilanden niet houdbaar is zonder verbeteringen. Welke concrete oplossingen ziet de Staatssecretaris voor zich als het gaat om deze uitdagingen?

Daarnaast is voor deze leden van belang dat de problemen op Bonaire met de vuilstort Selibon zo snel als mogelijk worden opgelost. Voornoemde leden vragen of de Staatssecretaris meer duidelijkheid kan geven over de extra financiering die mogelijk nodig is halverwege dit jaar. Tevens lezen de aan het woord zijnde leden dat het volgens de Staatssecretaris aan een volgend kabinet is om concrete afspraken te maken met de eilanden. Welke prioriteiten zouden deze afspraken moeten hebben volgens de Staatssecretaris? De leden van de VVD-fractie lezen dat vooral op het gebied van infrastructuur, diversificatie van de economie en woningbouw snel afspraken nodig zijn. Op welke manier is de Staatssecretaris nu al bezig om ervoor te zorgen dat er in de toekomst voldoende gekwalificeerde zorgmedewerkers aanwezig zijn op de eilanden? Voor deze leden is het bovenal van belang dat het openbaar bestuur op de eilanden op orde is. Zij lezen dat er veel capaciteitsproblemen zijn om bestaande afspraken te voltooien. Is de Staatssecretaris het ermee eens dat deze problemen eerst moeten worden aangepakt voordat er kan worden overgegaan op langetermijninvesteringen? Zo ja, hoe wil de Staatssecretaris nu al beginnen met deze aanpak?

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het rapport van de Staatscommissie en de kabinetsreactie hierop. Zij zien grote uitdagingen voor de eilanden in Caribisch Nederland door de, met name op Bonaire, explosieve bevolkingsgroei sinds 10-10-2010. Volgens deze leden is het daarom van groot belang dat de rijksoverheid samen met de eilandbesturen concrete maatregelen neemt waarbij de aanbevelingen van zowel de Staatscommissie als ook van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) nauwgezet worden opgevolgd. Dit betekent dat er niet alleen louter gestuurd zou moeten worden op de demografische ontwikkeling, maar dat ook voor de langere termijn structurele oplossingen moeten komen voor de uitdagingen die er zijn voor tal van

ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke opgaven. Zo zijn er al geruime tijd zorgen over de staat van het onderwijs, de gezondheidszorg, de rechtshandhaving maar ook in het milieudomein zoals nadrukkelijk te zien is bij de problemen met de afvalverwerking op Bonaire. Door personeelsgebrek en onvoldoende financiële middelen kunnen de noodzakelijke investeringen niet worden gedaan. Ook zien de aan het woord zijnde leden dat, door de kleine schaal van de eilanden, steeds meer druk komt op de ruimtelijke ordening en dat het hierdoor ook lastig is voldoende huisvesting te realiseren. Ook een goede bescherming van het leefmilieu en de natuur is gebaat bij effectief beleid. De demografische ontwikkelingen raken derhalve alle domeinen. Wat deze leden betreft is er dus een integrale aanpak nodig die ervoor zorgt dat de eilanden ook in de toekomst leefbaar zullen blijven voor de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Om ervoor te zorgen dat de aanbevelingen van de Staatscommissie, maar ook die van de andere relevante adviesorganen, daadwerkelijk goed kunnen worden geïmplementeerd is het van belang dat er beleid wordt gevoerd voor de langere termijn. Dit vraagt om voldoende investeringen en in regelmatige evaluatie van de effecten van het beleid. De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen daarom hoe voorkomen wordt dat het te voeren beleid steeds door de werkelijkheid wordt ingehaald. Deze leden wijzen hierbij bijvoorbeeld op het feit dat de nieuwste prognose van het CBS de aanvankelijk voorspelde groei op Bonaire volgens het «midden scenario» al hebben achterhaald. Op welke manier zijn het beleid en de benodigde budgetten flexibel genoeg om op dergelijke situaties in te spelen? Erkent de Staatssecretaris dat in het verleden vaak te laat werd geanticipeerd op nieuwe ontwikkelingen? Zo nee, waarom niet?

De drie eilanden van Caribisch Nederland zijn als bijzondere openbare lichamen onderdeel van het land Nederland. Door hun geografische ligging hebben zij echter nauwe verbondenheid met de drie zelfstandige landen binnen het Koninkrijk. Hierdoor is er veel onderlinge verbinding. Dit betekent wat deze leden betreft ook dat nauw moet worden samengewerkt met Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Een groei van de bevolking op Bonaire kan ook gevolgen hebben voor voorzieningen die op bijvoorbeeld op Curaçao zijn en de groei van de bevolking van Sint Eustatius en Saba heeft ook gevolgen voor de voorzieningen op Sint Maarten. Het kabinet verwijst vaak naar het feit dat de zelfstandige landen zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen voorzieningen, maar dit is lang niet altijd een absolute scheiding van verantwoordelijkheden. Erkent de Staatssecretaris dit? En zo ja, op welke wijze werkt het land Nederland hierbij samen met Aruba, Curaçao en Sint Maarten? En wat betekent dit concreet voor de opgaven en de voorzieningen in deze landen? Graag ontvangen de aan het woord zijnde leden hier een uitgebreidere beschouwing op van de Staatssecretaris dan een algemene opmerking dat er afstemming is.

Ook in Caribisch Nederland is vergrijzing een probleem. Hierdoor kan het zo zijn dat de arbeidsmigratie in de toekomst toe zal nemen om in bepaalde sectoren de arbeidstekorten tegen te gaan. De leden van GroenLinks-PvdA-fractie constateren dat in Europees Nederland grote problemen zijn met arbeidsmigratie en willen graag dat voorkomen wordt dat deze problemen in de toekomst ook in Caribisch Nederland zullen toenemen. Welke lessen uit Europees Nederland zijn volgens de Staatssecretaris relevant voor Caribisch Nederland op dit vlak? En is hier met de besturen op de eilanden hier goed overleg over? Zo ja, wat gebeurt er op dit vlak concreet? In het verlengde hiervan constateren de aan het woord zijnde leden dat door de vergrijzing bijvoorbeeld in het onderwijs en de zorg vanuit Europees Nederland medewerkers worden aangetrokken. Deze spreken lang niet altijd de lokale talen. Is de Staatssecretaris ook van

mening dat het goed is dat er aandacht is voor het feit dat het belangrijk is dat er in het onderwijs en de zorg Papiaments kan worden gesproken?

Een belangrijk gevolg van de groei van de bevolking is dat er onvolgende betaalbare woningen zijn op de eilanden in Caribisch Nederland, maar ook in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Wat deze leden betreft moet voorkomen worden dat er wel vakantiewoningen voor Europese Nederlanders kunnen worden gebouwd, maar dat de wachtlijsten voor de sociale huur op de eilanden steeds langer worden. Deelt de Staatssecretaris dit standpunt? Zo nee, waarom niet? Kan inzichtelijk gemaakt worden hoeveel tweede woningen er in Caribisch Nederland zijn die niet permanent bewoond worden? Is de Staatssecretaris bereid bij de verdere uitwerking van de motie van het lid Van Nispen c.s. over in samenspraak met het bestuurscollege en de gezaghebber toewerken naar regulering van de migratie naar Bonaire (Kamerstuk 36 600 IV, nr. 20) ook het beleid rondom recreatiewoningen te betrekken?

In zowel het rapport van de Staatscommissie als ook in de Rli-adviezen wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de staat van de infrastructuur. Hier is wat de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie veel aandacht voor nodig. Hierbij is de schaarse ruimte ook een belangrijk element. Dit betekent dus dat er ook naar innovatievere maatregelen moet worden gekeken. In dit licht verbaast het deze leden dat er nog steeds geen werkend openbaar vervoersysteem is op Bonaire. Juist bij een vastlopend weggennetwerk is het van belang dat er frequent en betaalbaar openbaar vervoer beschikbaar is. Waarom duurt dit op Bonaire zo lang? Wat is de ingewikkeldheid van het opstarten van een of enkele buslijnen? Graag een heldere toelichting van de Staatssecretaris hierop.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie constateren dat het demissionaire kabinet alle beleidskeuzes overlaat aan een volgend kabinet. Op zichzelf is dit begrijpelijk, maar dit heeft wel het gevaar in zich dat er het komend jaar kostbare tijd verloren gaat om effectieve maatregelen te treffen. Daarom vragen deze leden wat de allereerste urgente zaken zijn waar in 2026 stappen gezet zouden moeten worden. De aan het woord zijnde leden constateren dat er inmiddels meerdere rapporten en aanbevelingen (van de Staatscommissie, ROB, Rli, Centraal Bureau voor de Statistiek, Raad voor de Rechtshandhaving en eventuele andere relevante organen) zijn verschenen die allemaal op elkaar inhaken. Voor het overzicht zouden zij daarom aan de Staatssecretaris willen vragen om schematisch weer te geven welke recente adviezen en aanbevelingen er zijn gedaan voor Caribisch Nederland en wat per aanbeveling de stand van zaken is, zodat de Kamer op korte termijn met het nieuwe kabinet verder kan spreken en daarbij alle aanbevelingen op een overzichtelijke en gebundelde manier beschikbaar zijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris, alsmede van de daarbij gevoegde bijlagen. Zij danken de Staatssecretaris voor deze uitgebreide toelichting. Deze leden maken graag van de gelegenheid gebruik om enkele vragen te stellen.

1. Acute vraagstukken in het licht van demografische ontwikkelingen

1.1. Fysieke infrastructuur

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief dat demografische ontwikkelingen nu al doorwerken in de fysieke infrastructuur en publieke voorzieningen op de eilanden. Zij vragen hoe in het beleid zorgvuldig wordt

afgewogen wat demografische ontwikkelingen betekenen voor de draagkracht van de eilanden, de toegankelijkheid van publieke voorzieningen en de leefbaarheid in brede zin. Kan de Staatssecretaris daarbij ook ingaan op hoe effecten op sociale samenhang, integratie en gemeenschapszin worden meegewogen?

1.2. Groeiopgave Bonaire

Voornoemde leden constateren dat in de brief specifiek wordt ingegaan op de groeiopgave van Bonaire en de druk die snelle bevolkingsgroei legt op leefbaarheid en voorzieningen. Op welke wijze wordt bij de verdere beleidsuitwerking geborgd dat deze demografische ontwikkelingen niet geïsoleerd worden benaderd, maar in samenhang met wonen, zorg, onderwijs en sociale cohesie?

2. Integraal demografisch beleid: doorwerking in beleid

2.1. Opgaven op middellange en lange termijn

De leden van de CDA-fractie constateren dat in het rapport «Gerichte Groei» wordt benadrukt dat demografische ontwikkelingen structureel moeten worden meegewogen in beleid. Kan de Staatssecretaris toelichten hoe hij ervoor zorgt dat demografische ontwikkelingen Rijksbreed en structureel worden verankerd in beleidsvorming, in samenhang met de keuzes en visies van de eilanden zelf?

Deze leden merken daarbij op dat de demografische situatie en toekomstvisies van Bonaire, Sint Eustatius en Saba wezenlijk van elkaar verschillen. Op welke wijze wordt geborgd dat deze verschillen daadwerkelijk leidend zijn in de verdere beleidsuitwerking en niet worden benaderd vanuit één uniforme aanpak?

Publieke voorzieningen en kleinschaligheid

Governance

De leden van de CDA-fractie constateren dat de eilandsbesturen het belang benadrukken van samenhang, een duidelijke rolverdeling en nauwe samenwerking met het Rijk. Welke stappen zet de Staatssecretaris om deze samenwerking te versterken en te structureren, en op welke momenten wordt de Kamer betrokken bij het vervolgproces en de verdere beleidsmatige uitwerking?

Het slot

De leden van de CDA-fractie zien het rapport «Gerichte Groei» en de kabinetsreactie daarop als een belangrijk startpunt voor het duurzaam verankeren van demografische ontwikkelingen in beleid. Zij hechten eraan dat deze verankering plaatsvindt in nauwe samenwerking met de eilanden, met oog voor maatwerk, draagkracht en leefbaarheid.

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de kabinetsreactie op het rapport «Gerichte Groei». Gezien de conclusies van het rapport achten zij het noodzakelijk dat een nieuw kabinet daadkrachtige keuzes durft te maken om te kunnen (blijven) voorzien in een goede leefomgeving, bestaanszekerheid en adequate (publieke) voorzieningen voor de bewoners van Caribisch Nederland.

Deze leden vragen naar het effect van subsidieregelingen op Bonaire gezien de grote bevolkingsgroei die daar plaatsvindt. Kan de Staatssecre-

taris een lijst publiceren voor welke subsidieregelingen geen rekening gehouden wordt met de bevolkingsgroei terwijl dat wel noodzakelijk zou zijn? Heeft de Staatssecretaris inzicht in de mate waarin de effectiviteit van deze subsidies afneemt als gevolg van bevolkingsgroei? De aan het woord zijnde leden vragen aanvullend hoe het feit dat er geen rekening gehouden wordt met bevolkingsgroei in subsidieregelingen zich tot het principe van comply or explain verhoudt. Welke alternatieve financieringsinstrumenten of maatwerkoplossingen (al dan niet voor de korte termijn) ziet de Staatssecretaris voor Bonaire als mogelijkheid?

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen in de kabinetsreactie weinig initiatief om de conclusies uit het rapport een adequaat antwoord te bieden. De keuzes worden overgelaten aan een volgend kabinet. Kan de Staatssecretaris het maximale doen om een nieuw kabinet op een zo kortst mogelijke termijn in staat te stellen de juiste keuzes wél te maken? Welke maatregelen kunnen volgens de Staatssecretaris overwogen worden om de druk op publieke voorzieningen te verkleinen en de kwaliteit van leven te verbeteren? Kan de Staatssecretaris een lijst van mogelijke handelingsperspectieven op een rij zetten?

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De leden van de BBB-fractie hebben met interesse het rapport «Gerichte Groei» en de bijbehorende reacties gelezen. Deze leden beschouwen het Caribisch deel van het Koninkrijk als een regio die ertoe doet en waarvoor Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid draagt in het bevorderen van veiligheid en stabiliteit.

Voornoemde leden lezen dat de Staatscommissie adviseert de veerkracht van de eilanden te vergroten door het stimuleren van zelfvoorziening op het gebied van voedsel. Gezien voedselzekerheid essentieel is voor de veiligheid op de eilanden. Welke concrete maatregelen gaat het kabinet nemen om de agrarische sector op de eilanden te versterken?

De aan het woord zijnde leden lezen dat Bonaire aangeeft dat de coördinerende rol van het Rijk ontbreekt en dat de eilanden vaak niet betrokken worden bij onderzoeksrapporten die hen direct aangaan. Hoe gaat de Staatssecretaris invulling geven aan de roep om versterkte lokale autonomie en een overheid die «dichtbij bestuurt», zodat de eilanden zelf in de «lead» kunnen zijn bij het uitvoeren van hun toekomstvisies?

De leden van de BBB-fractie lezen dat de eilanden kampen met een hoge last van leefstijl gerelateerde ziekten zoals obesitas en diabetes, wat bij een vergrijzende bevolking de zorgdruk onhoudbaar maakt. Op welke manier gaat de Staatssecretaris de zorgcapaciteit in de regio versterken, zodat patiënten minder afhankelijk worden van kostbare medische uitzendingen naar andere landen?

Deze leden lezen dat zowel Sint Eustatius als Saba pleiten voor de digitalisering van vergunning- en planningsprocessen om de transparantie en uitvoeringskracht te vergroten. Is de Staatssecretaris bereid extra expertise en ICT-ondersteuning te bieden om deze administratieve modernisering te versnellen, zodat lokale ondernemers niet langer worden gehinderd door bureaucratische traagheid?

II. Reactie van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties